

Ὁ Ἅγιος Θεοδόσιος ὁ Μέγας ὁ βασιλεύς

Ὁ Μέγας Θεοδόσιος καταγόταν ἀπὸ τὴν Ἰβηρία καὶ γεννήθηκε τὸ 346 μ.Χ. Ἦταν υἱὸς τοῦ στρατηγοῦ Θεοδοσίου, Κόμητος τῆς Ἀφρικῆς, ὁ ὁποῖος εἶχε διαπρέψει ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορα Οὐαλεντιανοῦ (364 – 378 μ.Χ.) καὶ θανατώθηκε ἄδικα μετὰ ἀπὸ συκοφαντίες. Τότε ὁ υἱὸς του, ὁ ὁποῖος, ἐπίσης, εἶχε διακριθεῖ γιὰ τὴν εὐσέβειά του καὶ τὰ στρατηγικὰ προτερήματά του, ἀποτραβήχτηκε στὰ πατρογονικά του κτήματα στὴν Ἰσπανία καὶ ἀπεῖχε ἀπὸ κάθε ὑπηρεσία.

Ὅταν ὁ νέος αὐτοκράτορας τῆς Δύσεως Γρατιανὸς κληρονόμησε καὶ τὸ Ἀνατολικὸ τμήμα τῆς αὐτοκρατορίας, τὸν πῆρε κοντὰ του ὡς συνεργάτη. Μόλις ἔφθασε στὴν αὐλή ὁ Θεοδόσιος προήχθη σὲ «στρατηλάτη τῆς ἵππου» καὶ μὲ αὐτὸ τὸ βαθμὸ, κατόρθωσε νὰ κερδίσει μία ἀρκετὰ ἐντυπωσιακὴ νίκη κατὰ τῶν Σαρματῶν, ποὺ ἐπωφελοῦμενοι τῆς γενικῆς ἀναταραχῆς εἶχαν σὸ μεταξύ εἰσβάσει σὸ ρωμαϊκὸ ἔδαφος. Ἡ ἀνταμοιβὴ γιὰ τὴ νίκη ἦταν ἡ προαγωγὴ σὸ ὑπατο ἀξίωμα: ὁ Γρατιανὸς τὸν ἔστειψε Αὐγούστο τῆς Ἀνατολῆς στὴν πόλη Σίρμιον

πού βρισκόταν στο κέντρο της Ρωμαϊκής Εύρώπης. Ἡ στέψη ἔγινε στίς 19 Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 379 μ.Χ. Ὁ Θεοδόσιος ἦταν τότε τριάντα τριῶν ἐτῶν.

Πρῶτο ἔργο τοῦ νέου Αὐγούστου ἦταν νὰ καταπολεμήσει τοὺς Γότθους στήν Ἰλλυρία. Ἀλλά πρὶν συντελεσθεῖ τὸ ἔργο αὐτό, ὁ Θεοδόσιος κέρδισε ἄλλο τρόπαιο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς πίστεως καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας. Μὲ διάταγμα, τὸ ὁποῖο ἐξέδωσε στίς 27 Φεβρουαρίου τοῦ 380 μ.Χ., ὁ Θεοδόσιος καθόριζε ἐπὶ δογματικοῦ ἐπιπέδου τὴν ἔννοια τῆς Ὁρθοδοξίας, διεκήρυξε ὅτι μόνο οἱ παραδεχόμενοι τὶς ἀποφάσεις τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, πού συνήλθε στὴ Νίκαια τῆς Βιθυνίας, ἐδικαιοῦντο νὰ ὀνομάζονται Χριστιανοὶ καὶ ὅτι τοὺς αἰρετικούς δὲν ἐπιτρεπόταν νὰ σφετερίζονται τὸ ὄνομα τῆς Ἐκκλησίας. Τέλος μὲ τὴ δημοσίευση ἐνὸς ἀκόμη νόμου, γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ ὁποίου χρειάσθηκε νὰ ἐπέμβει ὁ στρατός, ἀπαίτησε τὴν ἀπόδοση ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν στοὺς Ὁρθοδόξους.

Ἦταν δὲ τότε στήν Κωνσταντινούπολη, ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ ὁποῖος εἶχε προσκληθεῖ ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς πρὸς καταπολέμηση τῶν αἰρετικῶν καὶ μάλιστα τῶν Ἀρειανῶν. Καὶ ἐπειδὴ τὰ φλογερὰ καὶ εὐγλωττα κηρύγματα του, συνδυαζόμενα μὲ τὴν ἀρετὴ καὶ τὴν ἀγιότητα τοῦ βίου του, εἴλκυσαν πρὸς τὴν Ὁρθόδοξη πίστη ἀμέτρητα πλήθη, οἱ Ἀρειανοί, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ αὐτοκράτορα Οὐάλεντου εἶχαν γίνεи πανίσχυροι

στην Κωνσταντινούπολη και είχαν αρπάξει όλες τις εκκλησίες των Ὁρθοδόξων, ἐκτὸς τοῦ μικροῦ παρεκκλησίου τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας, σχεδίαζαν νὰ τὸν διώξουν ἀπὸ τὴν βασιλεύουσα. Ἀλλὰ ὁ Θεοδοσίος ἔδωσε ἄλλη στροφή σὰ πράγματα. Ἐκδίωξε ἀπὸ τὸν πατριαρχικὸ θρόνο τὸν Ἀρειανὸ Ἐπίσκοπο Δημόφιλο καὶ παρεχώρησε τὴν θέση του στὸν Ἅγιο Γρηγόριο.

Ἡ μεγάλη αὐτὴ εὐεργεσία τοῦ Ἁγίου Θεοδοσίου πρὸς τὴν Ἐκκλησία εἶχε λαμπρότερη ἀκόμα συνέχεια. Κατὰ τὸ ἔτος 381 μ.Χ., μὲ τὴν εὐσεβὴ φροντίδα του καὶ ἐνέργεια, συγκροτήθηκε ἡ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ποὺ ἐπικύρωσε τὴ δογματικὴ διατύπωση τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου περὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, συμπλήρωσε τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως προσθέτοντας καὶ τὸν περὶ Ἁγίου Πνεύματος Ὅρο, ἐναντίων τῆς πνευματομάχου διδασκαλίας τοῦ Μακεδονίου καὶ κανόνισε τὰ τῆς νομίμου κατοχῆς διαφόρων ἀρχιερατικῶν θρόνων, ἡ ὁποία εἶχε διαταραχθεῖ ἐπὶ τῆς παντοδυναμίας τῶν Ἀρειανῶν. Δύο ἀκόμη Σύνοδοι συνεκλήθησαν στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ 382 καὶ τὸ 383 μ.Χ. Σκοπὸς τους ἦταν, ἀντίστοιχα, ἡ ὑπογράμμιση τῆς αὐτονομίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἡ θεαματικὴ καταδίκη κάθε μορφῆς Ἀρειανισμοῦ. Συμπληρώνοντας τὸ ἔργο του ὁ θεοφρούρητος βασιλέας, ἐξέδωσε ἀλλεπάλληλα διατάγματα κατὰ τῶν αἰρετικῶν (Μανιχαίων,

Ἀρειανῶν, Πνευματομάχων καὶ ἄλλων), μὲ τὰ ὅποια καθορίστηκαν καὶ οἱ ποινὲς τῶν ἀποστατῶν. Οἱ ἀποφάσεις τῶν Συνόδων ἐφαρμόστηκαν αὐστηρὰ. Ἐπανελάβε ἔντονα τὸν νόμο περὶ Κυριακῆς ἀργίας, ἀπαγόρευσε τὰ θεάματα τοῦ ἀμφιθεάτρου καὶ τοῦ ἵπποδρόμου τὴν Κυριακὴ καὶ θέσπισε μέτρα κατὰ τῆς ἐμπορίας τῶν λειψάνων τῶν Ἁγίων Μαρτύρων. Ἐμπόδισε τὶς εἰδωλολατρικὲς θυσίες, τὴ λατρεία τῶν εἰδώλων, κάθε δημόσια καὶ ἀπόκρυφη τελετὴ τῶν εἰδωλολατρῶν, καὶ κατήργησε, τὸ 394 μ.Χ., διὰ νόμου, τοὺς ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες, ποὺ χρησίμευαν στὴ διατήρηση τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων. Ἡ αὐτοκρατορία ἦταν πιά χριστιανικὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ἁγίου Θεοδοσίου ἔστρεψε καὶ παγίωσε τὸ ἔργο τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου. Γιὰ τὴν προσφορά του στὴν Ἐκκλησία ἀλλὰ καὶ τὸ τεράστιο σημαντικὸ πολιτικὸ ἔργο του κέρδισε τὸν τίτλο «Μέγας». Καὶ ὁ Παυλίνος, Ἐπίσκοπος Νώλης, μέσα ἀπὸ τὰ γραφόμενά του ἐγκωμιάζει στὸ πρόσωπο τοῦ βασιλέως «ὄχι τόσο τὸν αὐτοκράτορα, ὅσο τὸν δοῦλο τοῦ Χριστοῦ, τὸν ἰσχυρὸ ὄχι στὴ μεγαλοπρέπεια τοῦ δυνάστου, ἀλλὰ στὴν ταπεινοφροσύνη τοῦ ὑπηρέτου, τὸν πρῶτο πολίτη, ὄχι χάρη στὸ βασιλικὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ χάρη στὴν πίστη του».

Ὁ Μέγας Θεοδόσιος ἦταν πρότυπο ἡγεμόνος, πλήρης εὐσέβειας καὶ δικαιοσύνης καὶ εἶχε τὸ χάρισμα τῆς ταπεινώσεως καὶ τῆς συνεχοῦς μετάνοιας. Δύο περιστατικὰ τῆς ζωῆς του ὁμιλοῦν γι’

αυτό.

Ήταν τὸ 387 μ.Χ. πού ὁ Ἅγιος ἀποφάσισε νὰ τιμωρήσει αὐστηρά, μὲ ποινὴ αἵματος, τοὺς κατοίκους τῆς μεγάλης Θεουπόλεως Ἀντιόχειας. Οἱ Ἀντιοχειανοὶ εἶχαν ἐξεγερθεῖ καὶ εἶχαν καταρρίψει ὄλους τοὺς ἀνδριάντες πού ὑπῆρχαν πρὸς τιμὴ τοῦ αὐτοκράτορα καὶ τῆς συζύγου τοῦ Πλακίλλας. Ἡ αὐτοκράτειρα ἢ ἴδια ἀλλὰ καὶ ὁ Πατριάρχης τῆς πόλεως Φλαβιανὸς συμπαραστατούμενοι ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς τῆς περιοχῆς, ἰκέτευαν τὸ βασιλέα Θεοδόσιο νὰ φανεῖ σπλαγχνικὸς καὶ νὰ τοὺς συγχωρήσει. Πράγματι, ὁ Θεοδόσιος ἄλλαξε ἀπόφαση καὶ τὸ Πάσχα τοῦ 387 μ.Χ. ἔδωσε ἀμνηστία.

Τὸ ἄλλο γεγονὸς συνέβη τὸ ἔτος 390 μ.Χ., ὅταν ὁ Θεοδόσιος ἔγινε καὶ αὐτοκράτορας τῆς Δύσεως. Ἐγκαταστάθηκε στὰ Μεδιόλανα, τὸ σημερινὸ Μιλάνο τῆς Ἰταλίας, καὶ τιμώρησε μὲ πολὺ αὐστηρὸ τρόπο μία ἐξέγερση τῶν Θεσσαλονικέων, δίδοντας διαταγὴ νὰ θανατώσουν πολλὰ χιλιάδες ἀνθρώπων στὸ ἀμφιθέατρο τῆς πόλεως. Κάποιος δημοφιλὴς ἠνίοχος τοῦ ἵπποδρομου εἶχε κατηγορηθεῖ γιὰ ἐγκληματικὴ πράξη καὶ εἶχε φυλακισθεῖ ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸ τῆς ἐκεῖ φρουρᾶς Βουθέριχο. Ἀλλὰ τὸ πλῆθος, προκειμένου νὰ γίνουν οἱ ἵπποδρομίες, ἀπαίτησε τὴν ἀποφυλάκιση τοῦ ἠνιόχου. Ὁ Βουθέριχος ἀρνήθηκε, ἀλλὰ ὁ λαὸς στασίασε καὶ φόνευσε τὸν Βουθέριχο καὶ πολλοὺς στρατιῶτες. Ὁ

θυμὸς ποὺ ἔνωθε ὁ Θεοδόσιος ἦταν τόσο μεγάλος ποὺ, ὑπακούοντας στὴν παρόρμηση τῆς στιγμῆς, διέταξε νὰ περικυκλώσει ὁ στρατὸς τὸν ἵππόδρομο τὴν ἡμέρα τῶν ἀγώνων καὶ νὰ σφάζει ὅλους τοὺς θεατῆς. Γιὰ τὴ διαταγὴ αὐτὴ ἀμέσως μετανόησε ὁ Θεοδόσιος, ἀλλὰ ἡ ἀνάκλησή της ἔφτασε στὴ Θεσσαλονίκη ἀφοῦ πιά εἶχαν σφαγεῖ ἑπτὰ χιλιάδες πολίτες. Μετὰ ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἔγκλημα, ὅταν ὁ Θεοδόσιος θέλησε νὰ εἰσέλθει στὸν καθεδρικό ναὸ τοῦ Μιλάνου, ὁ Ἅγιος Ἀμβρόσιος στάθηκε στὴ θύρα καὶ ἀπαγόρευσε τὴν εἴσοδο στὸν αὐτοκράτορα. Ὅλοι περίμεναν τὸ ξέσπασμα τοῦ θυμοῦ τοῦ Θεοδοσίου. Ὅμως ἐκεῖνος ὑπάκουσε ταπεινά, ζήτησε μὲ δάκρια στὰ μάτια συγγνώμη καὶ ταπεινωμένος γύρισε στὰ ἀνάκτορα. Ἐκτέλεσε τὸν κανόνα τῆς μετάνοιας ποὺ τοῦ ἔβαλε ὁ Ἐπίσκοπος καὶ ὅταν τὸ ἐπιτίμιο συμπληρώθηκε, ὁ Θεοδόσιος, ὕστερα ἀπὸ ὀκτὼ μῆνες, προσῆλθε στὴν Ἐκκλησία, σὰν ἕνας κοινὸς ἄνθρωπος, μὲ ἕναν ἀπλὸ χιτῶνα, χωρὶς κανένα διακριτικὸ τοῦ ἀξιώματός του, ἄκουσε τὴ συγχωρητικὴ εὐχὴ καὶ κοινώνησε κατὰ τὴν ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων λέγοντας τὸν λόγο τοῦ Δαυὶδ: *«Ἐκολλήθη τῷ ἐδάφει ἡ ψυχὴ μου, ζῆσόν με κατὰ τὸν λόγον σου»*. Καρπὸς τῆς μετάνοιάς του, ποὺ παραδειγματίσει τὸν λαὸ του, ἦταν ἕνας νόμος ποὺ ἔλεγε πὼς κανεὶς καταδικασμένος σὲ θάνατο δὲν θὰ ἐκτελεῖτο, ἂν δὲν περνοῦσαν τριάντα ἡμέρες ἀπὸ τὴν λήψη τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως.

Τόση ἦταν ἡ μετάνοια τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, ὥστε ὁ Ἅγιος Θεὸς εὐδόκησε νὰ τοῦ δωρίσει τὸ χάρισμα τῆς θαυματουργίας. Διηγοῦνται οἱ βιογράφοι του, ὅτι κατὰ τὴν διάρκεια ἑνὸς προσκυνήματός του στὰ Ἱεροσόλυμα, ὁ αὐτοκράτορας ἐμφανίστηκε ἐνδεδυμένος σὰν ἀπλὸς ἄνθρωπος καὶ πλησιάζοντας τὶς θύρες τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως προσευχόταν. Τότε, οἱ πόρτες ἀνοιξαν μόνες τους διάπλατα καὶ ὁ ναὸς ἀστραφτε στὸ φῶς. Ὁ Κύριος ὑποδεχόταν τὸν ταπεινὸ αὐτοκράτορα καὶ δοῦλό

Του.

Ὁ Θεοδόσιος εἶχε ἀντιγράψει μὲ τὸ χέρι του ὅλο τὸ Εὐαγγέλιο, τὸ ὁποῖο μελετοῦσε καθημερινά. Ἔλεγε πὼς καιρόταν περισσότερο πού ἦταν μέλος τῆς Ἐκκλησίας παρὰ ἐπίγειος βασιλέας. Ὅμως οἱ κακουχίες τῶν δεκαἕξι χρόνων ἀπὸ τὴ διακυβέρνηση εἶχαν κλονίσει ἀνεπανόρθωτα τὴν ὑγεία τοῦ Θεοδοσίου. Ἐτσι πέρασαν δεκαἕξι χρόνια εὐσεβοῦς βασιλείας. Ὁ Ἅγιος κοιμήθηκε μὲ εἰρήνη τὸ ἔτος 395 μ.Χ. Τὸ σκήνωμά του ἐκτέθηκε σὲ λαϊκὸ προσκύνημα καὶ τὴν τεσσαρακοστὴ ἡμέρα ὁ Ἐπίσκοπος Μεδιολάνων Ἀμβρόσιος, ἐξεφώνησε τὸν ἐπικήδειο, πού καθιέρωνε τὸν Θεοδόσιο ὡς τὸν τύπο τοῦ παραδειγματικοῦ Ὁρθόδοξου ἡγεμόνος. Ὁ Ἅγιος ἐνταφιάσθηκε στὸ ναὸ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, δίπλα στὸ μνημεῖο τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ τῶν διαδόχων του.

